

Štěpán Svačina: O lidech, medicíně a dění kolem nás

Autor v roli fejetonistického dokumentaristy je bezesporu zaujatým, angažovaným a hlavně kvalifikovaným glosátorem dění, které souvisí s lékařskými obory a s jejich fungováním ve veřejném prostoru. Prof. Štěpán Svačina je předsedou České lékařské společnosti J. E. Purkyně a přednostou 3. interní kliniky 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice v Praze, v předchozím desetiletí byl děkanem 1. lékařské fakulty a nadějným kandidátem na rektora UK. Stal se zkušeným autorem s řadou knih a edic v portfoliu, takže jeho 50 fejetonů sepnutých touto publikací jeví švih, zručnost a zasvěcenost. „V zádech“ mu stojí slovem i obrazem autority: prof. Ctirad John, legenda české mikrobiologie a imunologie, autor laskavé a trefné předmluvy, a známý profesionální fotograf v divadelnictví a posléze v lékařství Karel Meister, jehož impresivní přírodní i mimopřírodní motivy dávají knize fejetonů další rozměr.

V odbornosti (endokrinologie, dietologie, diabetologie) Š. Svačina vědomě navazuje na tradici zakladatele kliniky prof. Josefa Charváta, a do politických postojů se zajisté promítá i rodinná zkušenost z období totality, kdy otec, advokát Dobromil Svačina obhajoval v soudních kauzách disidenty včetně Václava Havla. Uvedené „řečiště“ témat je samozřejmě zjednodušující, přesahy různých textových sond míří do vysokého školství (např. O studiu a studijních proděkanech), do funkcionářské psychologie (O děkanech), do historie (oborů a osobností) – což je autorova záliba

(O přijímacích zkouškách na medicínu, Padesát let od úmrtí profesora Pelnáře), do moralistických souvislostí (Etika a obezita, O ředění genů aneb jak to Bůh dobře vymyslel), a nevyhýbá se ani ostře vnímaným kontroverzím současnosti (O uprchlících, O prezidentech, Čínské léčitelství, politika a vědecká medicína). Nás biologie může potěšit – a přimět k zamyšlení nad jiným úhlem pohledu – že si všimá i přírodovědy a jejích významných protagonistů (O přírodovědcích, vědě a politice, Pár střípků z dějin nejen 1. lékařské fakulty). V jednom případě je tu třeba korigovat „překlep“ v příjmení (str. 42), a to slavného chemika, prof. Josefa Košťáře (uvedení „Košťář“ mate, i při vědomí, že k tomu nedošlo vinou autora, doporučil bych důsledně uvádění alespoň iniciál křestních jmen u osobností, aby se snížila pravděpodobnost záměn).

Tím, že jde o texty krátké a aktuální (časopisecky byly publikovány v rozmezí let 2014–16), jsou navýsost vhodné ke čtení „v terénu“ – třeba v dopravních prostředcích (ale pozor na zloděje, právě v autobuse jsem o první exemplář této knihy přišel), v čekárnách (jak známo, u nás se pořád někde nebo na něco čeká) nebo na schůzích (také oblíbený český formát řešení přístupu k věcem). Nerad bych ovšem tímto doporučením vzbudil dojem o nižší žánrové laťce, naopak – výstižně to popsal C. John: Fejetonista Štěpán Svačina zaujatě vykládá o všem, co ho pálí, někdy i žere... Jeho jazyk je sdílný, bez parád a kudrlinek... pokračuje v thomayerovském stylu v duchu hesla „zaujmut a nekázat“.

Motivace k četbě vyvěrá bezesporu také ze spřízněnosti přírodovědy a medicíny, což se ostatně mimo jiné projevilo v prvním pětiletí po r. 2000, kdy jsme s kolegou Svačinou, oba v roli děkanů svých fakult, zvažovali, jakým způsobem oživit projekt univerzitního kampusu, který byl v té době odložen k ledu v ministerském šuplíku. A koncept dvou dílčích center, jež by přitáhla k průřezové spolupráci více fakult (a posléze získala podporu vedení Univerzity Karlovy), tak vyústil v dodnes trvajícím akronymem Biocentrum (oborový protějšek ke Globcentru), označující pracoviště pro ty nejlepší v biomedicínském výzkumu.

Axonite, Praha 2016, 151 str., s fotografiemi Karla Meistera. Doporučená cena 259 Kč

K výročí Jana Evangelisty Purkyně

Štěpán Svačina, Jan Škrha, Tomáš Trč (eds.): Jan Evangelista Purkyně a jeho význam pro současnou i budoucí medicínu

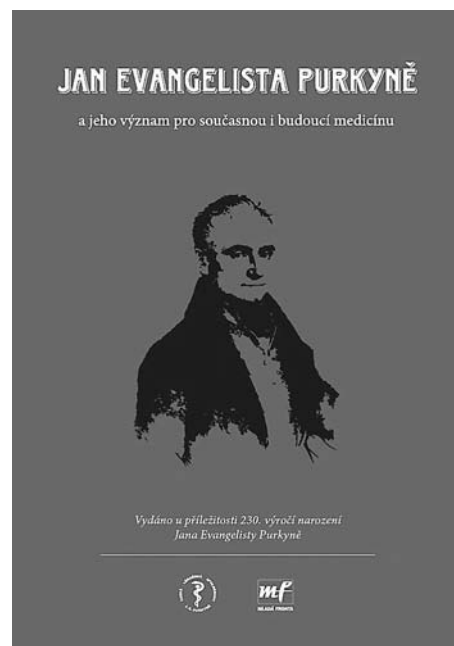
J. E. Purkyně byl zcela jistě největší český vědec 19. stol. a možná i největší český vědec vůbec. Byl především biologem, v době, kdy vystudoval lékařskou fakultu, žádná přírodovědecká fakulta neexistovala. Základním způsobem ovlivnil vývoj medicíny a přírodních věd. Jeho jméno (ač vyslované rozdílně) zná každý školák ve světě, a lékaři a lidé se zdravotnickým vzděláním z celého světa vědí i řadu podrobností. Kdyby své objevy učinil nyní, dostal by za ně několik Nobelových cen. Vedle své vědecké činnosti byl i velkým českým vlastencem.

Jan Evangelista Purkyně se v anketě Největší Čech v r. 2005 umístil na 40. místě mezi Alfonsem Muchou a Pavlem Nedvě-

dem. V kontrastu s jeho zásluhami je to na první pohled divné. Česká republika se ale ve výzkumu tzv. zdravotní gramotnosti umístila na jednom z posledních míst v Evropské unii. Lidé málo vědí o zdraví, vzniku a prevenci nemocí, natož o historii medicíny. Připomínání osobnosti J. E. Purkyně je proto i dnes významné.

Kniha spojuje minulost lékařství, resp. Purkyňovu dobu, tedy dobu, kdy moderní medicína vznikala, a medicínu současnou a budoucí. Je tak nejen dokumentem o J. E. Purkyně, ale i o vývoji medicíny.

Praha, listopad 2017
Prof. MUDr. Štěpán Svačina, DrSc., předseda ČLS JEP

Z úvodu prof. Š. Svačiny k představované knize (redakčně kráceno)